HE 15/2017 vp
HE 47/2017 vp

Ympäristövaliokunnalle

ASUMISPALVELUT SOTE-UUDISTUKSESSA

Maakunta- ja sote-uudistuksessa (HE 15/2017) järjestämisvastuu siirtyy kunnilta maakunnille. Osana edellä mainittua sekä asiakkaan valinnanvapautta sosiaali- ja terveydenhuollossa laajentavaa uudistusta (HE 47/2017) nykyistä suurempi osa julkisen järjestämisvastuun piiriin kuuluvista palveluista tuotetaan markkinaehtoisesti yhtiöiden ja muiden yhteisöjen toimesta. Näillä uudistuksilla ja niihin sisältyvillä muutoksilla on vaikutuksia myös sosiaali- ja terveydenhuollon erityislainsäädännön perusteella järjestettäviin asumispalveluihin.

Perusteet asumispalvelujen saamiselle ja asumispalvelujen sisältö määräytyvät jatkossakin sosiaali- ja terveydenhuollon erityislainsäädännön, kuten sosiaalihuoltolain, perusteella. Näihin säännöksiin ei nyt ole tulossa muutoksia. Vaikutukset perustuvat erityislainsäädännössä olevien säännösten sijasta siihen, miten palvelut toteutetaan muuttuvassa toimintaympäristössä. Nyt käsiteltävien hallituksen esitysten perusteella asumispalvelujen käytännön toteutukseen syntyy uusi tilanne, jolla voi olla vaikutusta mm. toiminnan arvonlisäverollisuuteen ja mahdollisuuksiin saada ALV-palautuksia. Näitä tilanteita voi syntyä erityisesti niissä tilanteissa, joissa sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeeseen perustuvat asumispalvelut toteutetaan valinnanvapauslain mukaista asiakasseteliä tai henkilökohtaista budjettia käyttäen. Asiakassetelin ja henkilökohtaisen budjetin tarkoituksena on laajentaa ja parantaa asiakkaan itsemääräämisoikeutta ja mahdollisuuksia vaikuttaa palveluihin.

Uudistuksen ALV vaikutukset

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää välttämättömänä, että sote-uudistuksen yhteydessä selvitetään muutoksen mahdolliset vaikutukset asumispalveluihin liittyviin arvonlisäverokysymyksiin ja etsitään ratkaisuvaihtoehdot, jotka mahdollistavat nykyiseen tapaan sosiaali- ja terveyspalvelujen arvonlisäverottomuuden jatkumisen myös näissä palveluissa. Lähtökohtana on, että muutos ei aiheuta kohtuuttomia tilanteita asiakkaille eikä kasvata asumistuki- ja toimeentulotukimenoja.

Asumispalveluja käyttävien sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden kannalta on tärkeää, että niissä palveluissa, jotka ovat erityislainsäädännön mukaisesti sosiaalihuoltoa tai terveydenhuoltoa, arvonlisäverottomuus säilyisi eikä kohtuuttomia vuokrankorotuksia syntyisi. Sosiaalihuoltoa tilanteet ovat silloin, kun asuminen järjestetään sosiaalihuoltoa säätelevän lainsäädännön mukaisesti sosiaalihuollon tarpeessa olevalle henkilölle. Sosiaalihuoltolain (1301/2014) mukaisia asumispalveluja ovat tilapäinen asuminen, tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Lisäksi asumispalveluja järjestetään sosiaalihuollon erityislakien nojalla.

Meritullinkatu 8, Helsinki
PL 33, 00023 VALTIONEUVOSTO
www.stm.fi

Puhelin 0295 16001
Telekopio 09 6980 709

e-mail: kirjaamo@stm.fi
etunimi.sukunimi@stm.fi

Nykyisin kuntien kohdalla käytössä oleva arvonlisäverottomuus pitäisi ulottaa maakuntiin niiden oman toiminnan osalta. Asiakassetelipalvelun ja henkilökohtaisen budjetin käytön näkökulmasta on haastavaa, mikäli arvonlisäverottomuutta ei ole mahdollista toteuttaa myös yksityisten tuottamissa sosiaalihuollon asumispalveluissa ja vuokrat tästä johtuen nousevat. Tämä kasvattaisi väistämättä asumistuen ja toimeentulotuen menoja tai vaihtoehtoisesti voisi vähentää maakuntien halukkuutta siirtää asumispalveluja asiakasetelien tai henkilökohtaisen budjetin piiriin.

Sosiaalihuollon viranomainen tarjoaa tukea asumiseen tai asunnon järjestämiseen silloin, kun henkilö ei kykene itse tai asumisen järjestämiseen ensisijassa velvollisten asuntoviranomaisten tuella järjestämään itselleen kohtuullisia asumisoloja tai korjaamaan asumisoloissaan olevia puutteita. Sosiaalisen asumisen tilanteita on monia, siksi siihen liittyvää terminologiaa pitää selventää. Toisistaan pitää erottaa sellaiset ns. normaalit asuntovälityksen tilanteet, joissa kunnan vuokra-asuntoa tarjotaan sosiaalisin perustein, niistä tilanteista, jotka ovat sosiaalihuoltoa. Vuokra-asunnon luovuttaminen henkilölle sosiaalisin perustein ei itsessään ole sosiaalihuoltoa, vaikka kuntien asuntotoimen asukasvalinta perustuukin pääosin sosiaaliseen tarkoituksenmukaisuuteen.

Välivuokraus on ollut kunnille yksi keinoista järjestää henkilölle tarpeenmukainen asunto. Mahdollisuus arvonlisäverottomaan välivuokraukseen sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeeseen perustuvissa asumispalveluissa olisi turvattava myös maakunnille. Välivuokraus ei kuitenkaan ole itsessään sosiaalipalvelu. Käytännön yleistyminen kertoo ehkä ennen kaikkea ongelmista asuntomarkkinoilla. Isompana toimijana maakunta pystynee jatkossa kuntia paremmin vaikuttamaan asuntotarjontaan, jolloin tulevaisuudessa välivuokraamisen tarve mahdollisesti vähenee.

Pekka Järvinen
hallitusneuvos